

Географічні передумови просторового планування територій громад в умовах реформ та воєнного стану в Україні (на прикладі Одеської області).

Олексій СИЧУК* <https://orcid.org/0009-0003-0570-5675>

УДК 911.3:316)

Андрій БУЯНОВСЬКИЙ* <https://orcid.org/0000-0002-3903-3139>

ПОШУКОВА СТАТТЯ

Одеський національний університет імені Іллі Мечникова,
географічний факультет

Листування – *Sychuk1@ukr.net, * buyandi@ukr.net,

Ключові слова: територіальна громада, просторове планування, географічне положення, природно-ресурсний потенціал, децентралізація, регіональний розвиток, стратегічне планування, Сталій розвиток, ГІС.

Анотація: у статті, на основі опрацювання змісту стратегічних документів, що характеризують діяльність та розвиток громад (Стратегії розвитку територій, Комплексного плану просторового розвитку) розкрито роль та значення географічної складової. Адже, географічні передумови це не просто пункт у описі території, вони стають активним інструментом. Надто, в умовах воєнного стану їх роль стає не лише визначником у розвитку, але й обмежувальним, безпековим фактором при розробці стійких та реальних просторових планів. На прикладі Одеської області, нами доведено наскільки блок географічних характеристик території важливим у просторовому розвитку. Нами доведено важливість детального вивчення географічної складової при розробці даних документів. В тому числі й впровадження до робочого термінологічного обороту поняття «географічного капіталу», як узагальнюючого, уніфікованого щодо економічного розвитку території відображення важливості усього комплексу переваг географічного та геостратегічного положення, перспектив використання природно-ресурсного потенціалу, тощо.

Здійснені нами доведення мають ще й управлінське значення, адже показують важливість наявних на сучасному ринку праці фахівців із регіонального розвитку і просторового планування саме і географічними знаннями та професійними компетентностями. В тому числі акцентуємо увагу на необхідність використання в управлінні та плануванні громадами ГІС.

1. ВСТУП

Просторовий розвиток територій був та залишається актуальним напрямком наукових досліджень, адже саме від нього залежатимуть напрямки їх розвитку та майбутні зміни у діяльності. З особливою відповідальністю та змістовною підготовкою в Україні впроваджувалася реформа адміністративно-територіального устрою. Адже перед її розробниками стояло завдання не просто внести якісні зміни у адміністративному устрої та

2025, 854; DOI: <https://doi.org/10.31861/geo.2025.854.170-179>

<https://geochnu.top/>

© Open Access. © 2025 О.СИЧУК, А. БУЯНОВСЬКИЙ
опубліковано у Чернівецькому національному університеті

Ця робота ліцензується відповідно до

CC BY-NC-ND із Зазначенням Авторства – Некомерційна – Без Похідних 4.0 Міжнародна

впровадження децентралізації влади, але й кардинально змінити усталений територіальний уклад радянського минулого. Уже на першому етапі впровадження реформи адміністративного устрою стає зрозумілим, що просторове планування в сучасних умовах потребує комплексного міждисциплінарного підходу до розробки планів просторового розвитку. І що важливо нам, як географам, це те що географічна складова виходить на передній план. Географічні передумови перестають бути просто пунктом у описі території, вони стають активним інструментом. Надто, в умовах воєнного стану їх роль стає не лише визначником у розвитку, але й обмежувальним безпековим фактором при розробці стійких та реальних просторових планів. Усе це разом із глобальними викликами людства чітко окреслює географічне підґрунтя розробки просторового планування та й регіонального розвитку загалом.

2. МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ

Оскільки важливість та перспективність просторового планування у розвитку територій громад в Україні є беззаперечною, то й зрозумілою є затребуваність даного напрямку вивчення у науковців. Ще на перших етапах розробок ідей реформування АТУ велися активні дослідження та обговорення серед управлінців, географів, економістів архітекторів, тощо. Метою яких було якомога детальніше продумати та узгодити із світовими практиками ідею нової реформи, а відповідно й максимально врахувати їх. Впродовж тривалого періоду аналізувалися особливості державницьких підходів до розробок просторових планів розвитку територій у світі (Куйбіда, Негода & Толкованов 2009), (Дорош 2016). Розроблялися методичні вказівки щодо науково обґрунтованого територіального (просторового) планування при Академії наук України (Маруняк 2014). Задля комплексного впровадження ідей світового досвіду з просторового планування територій громад в Україні з 2018 року функціонує програма «Інтегрованого просторового планування для об'єднаних територіальних громад».

Сучасні законодавчі особливості просторового планування в період військового стану розкривають С. Хрустовський та Ю. Слободянюк, які також показують незавершеність законодавчого переходу в плануванні до сучасних інтегрованих та стратегічних підходів через нові виклики пов'язані із військовою агресією рф. (Хрустовський & Слободянюк 2022). Екологічні засади в територіальному плануванні та дотримання ідей сталого розвитку стають наріжним питанням в регіональному розвитку на рівні із економічними, що можемо простежувати у працях Н. Яремчук (Яремчук 2017), розкривають ідею просторового планування територій громад як інструмент досягнення цілей сталого розвитку Л. Гунько та І. Кулачек (Гунько & Кулачек 2020).

Науково-методичні засади територіального планування в контексті викликів сталого розвитку розкриває у своїх дослідженнях (Кондращенко 2024). Узгоджувалися ідеї просторового планування й фахівцями в галузі демогеографії. Зокрема детально досліджено систему розселення Тернопільської області в контексті мін АТУ Л. Заставецькою (Заставецька 2012; Заставецька 2013). Рестоспективу особливостей планування території та систем розселення вивчали С. Шинкаренко та М. Ніколаєвою (Шинкаренко & Ніколаєва 2023). Сучасний аналіз територіальної організації систем розселення та територіальних громад Тернопільської області зокрема здійсним М. Салій (Салій 2023; Салій 2024). Також В. Лажнік та С. Пугач здійснили географічний аналіз розселенський параметрів громад Волинської області, чим ще раз підкреслили невід'ємність сучасного просторового планування від географічних досліджень (Лажнік & Пугач 2024).

Багатоаспектність в просторовому плануванні можемо простежувати за науковими напрямами які піднімають актуальність його вивчення серед архітекторів та інженерів

О.Сичук, А. Буяновський

Географічні передумови просторового планування територій громад в умовах реформ та воєнного стану в Україні (на прикладі Одеської області).

(Вишневський 2024), (Ступень & Ступень 2022). Зрозумілим є також і затребуваність даного напрямку в дослідженнях економістів. Так І. Манаєнко та В. Голюк вказують на тісний зв'язок геополітичних, природно-ресурсних, демографічних чинників із місцем регіону в економіці країни, чим ще раз підкреслюють важливість географічного підґрунтя (Манаєнко & Голюк 2024).

Виділення складових, що підкреслюють вагомість географічного підґрунтя при просторовому плануванні громад та територій, проведено на основі аналізу наукових праць присвячених вивченню просторового планування, а також на основі вивчення Комплексних планів просторового розвитку, Стратегічних планів Одеської області на період 2021-2027 роки, Аналізу соціально-економічного становища Одеської області, матеріалів офіційного сайту Одеської обласної військової адміністрації (Джерело). Використовуючи методи узагальнення та систематизації нами було зроблено наступні висновки.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Для забезпечення довгострокової та успішної діяльності спроможної громади необхідно мати комплексну систему стратегічних документів, серед яких основними будуть Стратегія розвитку території, Комплексний план просторового розвитку, для громад які постраждали від бойових дій чи обстрілів - Програму комплексного відновлення території, а також галузеву та цільову документацію, зокрема Стратегічну екологічну оцінку території, Стратегію цифровізації, Програми розвитку окремих галузей та інші. Усі вони пов'язані між собою, обумовлюють розвиток території громади та базуються на географічному підґрунті, як власне й комплексний план розвитку. На користь вагомості географічних передумов при розробці просторових планів територій та іншої документації, насамперед варто вказати, що сама ідея планування передбачає створення чіткого, збалансованого плану використання ресурсів території. Якщо карта - це мова географії, то просторовий план - це просторове відтворення узагальнення та комплексного аналізу ідей Стратегії розвитку.

Якщо говорити про географічні передумови просторового планування територій громад то варто почати із моменту їх формування. Зокрема власне методичних рекомендацій щодо формування спроможних територіальних громад (Кавунець & Дорох 2016). Вже на початку проектування самих територіальних громад географічне підґрунтя береться до уваги оскільки чи є найголовнішою вимогою при створенні громади є: «формування спроможних територіальних громад здійснюється із урахуванням історичних, географічних, соціально-економічних, культурних особливостей адміністративно-територіальних одиниць» (Кавунець & Дорох 2016). Залежність формування території громади вже на самих початках пов'язана із географічними особливостями території – конфігурацією території населених пунктів, ландшафтів та транспортної інфраструктури й звичайно, що від кількості мешканців, адже першими вимогами до спроможної громади транспортна доступність, при умові якісного дорожнього покриття. І в даному випадку ландшафти часто відіграють визначальну роль при плануванні дорожньої інфраструктури. Така вимога щодо компактності планувальної структури громади в комплексі із вимогами щодо чисельності мешканців стала першою причиною нових викликів для суспільних географів. Детальне вивчення особливостей транспортної доступності до базового набору соціальних послуг у громадах Чернівецької області проведене Н.Заблотовською, Ю.Станковською та О.Бабущак (Заблотовська, Станковська & Бабушак 2023). Також в результаті реформи АТУ відбулося статистичне переміщення населення ті самі мешканці тих же поселень внаслідок змін у АТУ стали мешканцями нових територіальних одиниць). Таким чином посилилися диспропорції у рівні урбанізації так і загалом в перерозподілі населення на рині новостворених адміністративних районів, зокрема й Одеської області. Дане твердження на прикладі Одеської області

О.Сичук, А. Буяновський

Географічні передумови просторового планування територій громад в умовах реформ та воєнного стану в Україні (на прикладі Одеської області).

здійснене В. Яворською та Л. Буяновською в результаті вивчення системи розселення Одеської області ([Буяновська & Яворська 2024](#)).

В результаті ми отримали не лише зміни в густоті населення, передумови до змін у системах розселення локального рівня, потенційні зміни у демографічній ємності територій. А вже як результат сформованої спроможної громади вивчаються перспективи її соціально-економічного розвитку із врахуванням можливостей громади. Фактично, ми отримали базу для нового комплексу суспільно-географічних досліджень від вивчення демографічних процесів й соціально-економічного розвитку до оцінки природно-ресурсного потенціалу.

Основною особливістю спроможних громад, відповідно до ідеї реформи децентралізації, є їх самостійність в управлінні, соціальному й економічному розвитку, можливість використовувати власні людські, фінансові та природні ресурси для забезпечення людського розвитку. Діяльність органів місцевого самоврядування координується переліком прогнозних та програмних документів котрі забезпечують соціально-економічний розвиток громад ([Джерело](#)). Серед них варто виділити стратегію розвитку громади, програму її соціально-економічного розвитку, де визначаються цілі і пріоритети соціально-економічного розвитку території та заходи необхідні для їх здійснення ([Джерело](#)). Й тут ми можемо говорити про ще один контекст впливу географічної складової при плануванні розвитку громад. Адже при аналізі соціально-економічного розвитку території першим пунктом є оцінка географічного положення території із комплексним оглядом суспільно-географічного розташування із врахуванням геостратегічної, транспортно-географічної та фізико-географічної складових в контексті геополітичної ситуації в державі. Дослідження відповідного звітнього документу Одеської ОВА показує, що при несприятливих геостратегічних тенденціях (близькість до Квазі-держави Придністров'я, постійні обстріли із акваторії Чорного моря та наближеність до Миколаївської та Херсонської областей які розміщені в зоні активних атак РФ), із врахуванням виходу до Чорного моря, сусідства із Румунією та Молдовою сприятиме участі саме у міжнародних проектах. Переваги транскордонного розташування та наближеності до морського узбережжя вдало враховані при розробці Стратегій розвитку громад області ([Джерело](#)).

Транспортно-географічне розташування, в умовах переформатування напрямків міжнародних транспортних коридорів також є сприятливим. Адже через територію області проходить один діючий та проєктний Транс'європейські транспортні коридори (№7 по річці Дунай та №9), що є позитивним фактором подальшого соціально-економічного розвитку регіону. Саме морські порти Одещини у Національній транспортній Стратегії розглядаються як майбутня складова морського «Блакитного поясу» навколо регіону Європа. А із урахуванням військового стану на території України, Одеська область стає плацдармом для функціонування Південного логістичного хабу із розвитком, морського, річкового, залізничного та автомобільного транспорту. Разом із приморським м розташування громад області все це створює сприятливі умови для ведення як внутрідержавної так і міжнародної економічної діяльності. Цікавим є й факт того, що у 95 відсотках громад якісно оцінюють вигідне географічне положення території. У Державній стратегії регіонального розвитку 2021-2027рр. саме на Одеську область робиться ставка як на ключовий об'єкт в розвитку приморських регіонів та реалізації морського потенціалу України ([Джерело](#)).

Ще одним не менш важливим фактором розвитку територій, а відповідно й забезпечуючим їх соціально-економічний розвиток із географічного блоку є ресурсно-рекреаційний та природно-ресурсний потенціали. Саме вони об'єднують економічне та екологічне підґрунтя при розробках стратегічних планів громад та тісно пов'язані із досягненням цілей Сталого розвитку. Про важливість належної оцінки природно-ресурсного потенціалу громад для їх розвитку неодноразово акцентують як географи так і економісти ([Барський & Романчук 2017](#)), ([Чикало 2018](#)). Наявні природні умови та ресурси території є тим природним багатством яке зумовлює як спеціалізацію господарства громади так і

О.Сичук, А. Буяновський

Географічні передумови просторового планування територій громад в умовах реформ та воєнного стану в Україні (на прикладі Одеської області).

формують умови життєдіяльності її мешканців. Це чи не найгеографічніша складова стратегічного планування розвитку громад, а вміле та науково обґрунтоване господарське використання природно-ресурсного потенціалу дозволить зайняти громаді відповідне місце на регіональному ринку.

Не дивлячись на те, що на частку Одещини в ПРП України припадає лише 3,7%, він зумовив формування багатьох галузей господарства області. Відповідно до матеріалів Одеської ОВА саме природно-рекреаційне положення зумовило рекреаційно-туристичне спрямування у спеціалізації 28% громад області, хоча у 70% випадків вони визнають туристичну привабливість регіону. А от важливість природно-ресурсного потенціалу визначають майже у 94% громад. Природні умови зумовили формування на території області високо інтенсивного сільськогосподарського мікрорегіону із зерною спеціалізацією, й пріоритетним даний напрям господарювання вказують у 64% громадах.

Одеську область, у Державній стратегії регіонального розвитку 2021-2027рр., позиціонують як ключовий регіон у відновленні морських та прибережних екосистем, а також плацдармом для співпраці громад в напрямку охорони та збереження природного середовища на півдні України. Хоча частка земель природно-заповідного фонду в регіоні лише 4,4 %, що є досить незначним показником. В той же час територія області не має значного асортименту корисних копалин – основну частку формує сировина для виробництва будівельних матеріалів (піски, суглинки, вапняки, цементна сировина, гравій, галька тощо), також є поклади залізної руди, руд кольорових металів, фосфоритів, лікувальних грязей. Особливої уваги, на фоні постійних обстрілів та нищення рф паливно-енергетичної інфраструктури України, є перспективи активної розробки покладів нафти та газу Причорноморська-Кримського нафто-газоносного басейну. Використання лікувальних грязей у рекреаційній діяльності має особливі перспективи з огляду на потреби відновлення населення у пост воєнний період.

Земельні ресурси формують ґрунти середньої якості хоча й площі їх досить значні, більше 80% складають орні землі, що як уже задувалося разом із сприятливими кліматичними умовами стали основним чинником формування спеціалізації сільського господарства. Їх використання супроводжується значною (48%) еродованістю земель та потребою у зрошенні. Варто також зауважити на перспективах використання кліматичних ресурсів у електроенергетиці, що знову ж таки є перспективним напрямом у післявоєнній відбудові України та області в тому числі. Досить низький показник лісистості в області (6%), що й ще погіршується постійними обстрілами та пожежами.

На сьогоднішній день чітко розуміємо, що після завершення військового стану потреба у перегляді структури господарського комплексу на титульних напрямів спеціалізації регіонів загалом. Й в даному випадку розвиток туристично-рекреаційної сфери, із врахуванням наслідків військових дій на території чорноморського узбережжя, для громад Одещини відкриваються перспективи розширення та оновлення спектру туристично-рекреаційних послуг. Унікальний рекреаційний потенціал, біологічні ресурси моря, цінні біосферні ресурси, екосистеми та біоценози в комплексі із транскордонним положенням мають перспективи до залучення інвестицій та розвитку (Джерело).

Важливим аспектом розвитку громади, а відповідно й таким який враховується при її комплексному плані є її екологічна безпека, як відображення однієї із цілей Сталого розвитку. Розвиток екологічних засад при просторовому плануванні територій є також важливим чинником. Адже саме дотримання екологічних стандартів та забезпечення екологічної безпеки є головною умовою просторового планування (Яремчук 2017), (Гулько & Кулачек 2020). У випадку екологічних факторів просторового планування варто вказати на їх суперечливий характер із стратегічними планами, що потребує комплексної взаємодії між

О.Сичук, А. Буяновський

Географічні передумови просторового планування територій громад в умовах реформ та воєнного стану в Україні (на прикладі Одеської області).

фахівцями різних сфер. Наприклад, перспективи транспортно-логістичного розвитку актуалізують проблему забруднення атмосфери засобами перевезення, громади Одеського регіону сформували власну спеціалізацію сільського господарства, та водночас фіксуються проблеми забруднення ґрунтів та підземних вод, перспективним напрямком визначається туристично-рекреаційна сфера, а для громад області катастрофічною проблемою є стихійні сміттєзвалища, та забруднення навколишнього середовища саме продуктами їх розкладу, також води узбережжя окрім уже згаданих побутових та промислових відходів продуктами нафто-газо видобутку ([Джерело](#)).

Якщо згадані проблеми можливо передбачити при розробці просторового плану території громади, якщо за основу брати ландшафтний підхід та узгоджувати його із наявними архітектурними рішеннями то наслідки війни -це непередбачуваний чинник, котрий призведе до негайного перегляду просторового планування після завершення війни. Окремо варто наголосити на наслідках екологічної шкоди довкіллю від руйнівної діяльності окупантів. Постійні ракетні обстріли та ударів безпілотниками, є додатковим джерелом забруднення вадкими металами, мастилом, продуктами горіння. Крім того вибухонебезпечні предмети несуть потенційну загрозу руйнуванню екосистеми. Додаткове навантаження на екологічну стійкість громад області створив підрив дамби Каховської ГЕС. І головне, що такого типу враження неможливо передбачити при розробці перспективного просторового плану області та оремо взятих громад.

Саме тому із врахуванням сучасних концепції просторового планування, зокрема «концепції капіталів» Т. Малишівський і В. Стефінін запропонували її адаптацію щодо оцінки природно-ресурсного потенціалу громад ([Малишівський & Стефінін 2022](#)). Л.Руденко, Є.Маруняк та І.Черваньов пропонують застосовувати поняття «георесурсу» під яким розуміють: «ту сукупність просторових (певною мірою просторово-часових) об'єктів та їх властивостей, які здатні створювати нові цінності (аналог доданої вартості в економіці) – суттєві, а подекуди визначальні для суспільства». Вони ж й наголошують на: «імплементатії відомого у світі поняття територіального капіталу (іноді як частки природного капіталу) у контексті вивчення, картографування, актуалізації через раціональну організацію території, комплексної оцінки». ([Руденко, Маруняк, & Черваньов 2018](#)). В продовження даної ідеї, на нашу думку варто до сучасного просторового планування застосовувати поняття «географічного капіталу», як поняття, що характеризує комплексне значення сукупності природних умов та ресурсів території, географічного та геополітичного положення, екологічної безпеки та інших складових географічного підґрунтя, які використовуються чи можуть бути використані для підвищення рівня людського розвитку громади чи економічного зростання.

Географічну базу при розробці Планів просторового розвитку та Стратегії розвитку територій громад можна й розширити до врахування демогеографічного чиннику, адже найціннішим ресурсом є населення, й від особливостей його розселення буде залежати й використання усі територій громади. А звідси й розрахунок та вивчення демографічної ємності території. Перегляд перспективних планів транспортних шляхів, прогнозні розрахунки демографічного розвитку, а відповідно й перспектив. Однак, для країни в стані війни й розуміння критичних моментів у геополітичному розташуванні варто зробити висновки і впровадити їх у процес просторового планування. Ми повинні зичні для нас теоретико практичні основи просторового планування уніфікувати із врахуванням ризиків, наслідків та подолання пост воєнних тенденцій.

Доцільно впроваджувати елементи конфліктно-чутливого планування. Таким чином, щоб втрата чи виведення з ладу якогось підприємства, частини логістичного ланцюга чи елементу забезпечення життєдіяльності громади, можна було мати дубльовані складові, використання

О.Сичук, А. Буяновський

Географічні передумови просторового планування територій громад в умовах реформ та воєнного стану в Україні (на прикладі Одеської області).

яких дасть можливість запобігти катастрофі. З цією ж метою варто впроваджувати принцип розосередження чи децентралізацію в управлінні. Для Одеської області, із врахуванням її геостратегічного розташування, вигідною особливістю буде можливість використовувати різні логістичні шляхи як власні так і сусідніх держав для швидкого реагування на воєнні виклики. Так ми могли спостерігати реагування на ринку зерна при обстрілах морських портів. В умовах потреби швидкого реагування та просторового аналізу змін варто зауважити на використанні ГІС-технологій, що забезпечить не лише просторове розуміння

Також незамінним для територій із відносною безпековою ситуацією буде підхід швидкого планування, по відношенню до розміщення ВПО чи швидкої реакції на потребу релокації. Саме впровадження швидкого планування дасть можливість, нехай не ідеально, але швидко, чітко та головне дієво вирішити питання відновлення, відбудови, внесення змін у план розвитку без зайвих бюрократичних затримок. Особливо коли час є визначальним фактором. От у цьому випадку варто знову згадати про Програму комплексного відновлення, яку варто рекомендувати почати розробляти не лише громадам які уже постраждали й потребують відновлення, але й базові елементи варто мати на поготові кожній громаді на випадок екстреного використання. Дані ідеї впроваджені у Державній Стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки. Відповідно до згаданого документу Плани відновлення повинні бути розроблені для громад чи територій які відповідають одному із чотирьох критеріїв: тут відбувалися бойові дії чи були під окупацією, зафіксовано руйнування через бойові дії, в період військового стану зафіксовано різке зниження соціально-економічного розвитку, відбулися значні вимушені переміщення населення, тощо. Зауважимо, що Одеська область відповідає вказаним вимогам. Наразі, більшість громад не має розробленого пакету програм, планів, стратегій, що стримує розвиток та розробку документації і відновлення.

4. ВИСНОВКИ

Як бачимо із запропонованих тверджень, для подальшого розвитку та відбудови територіальних громад та регіонів важливою умовою комплексного та обґрунтованого управління є наявність розроблених Стратегії розвитку території, Комплексного плану просторового розвитку, а для громад які постраждали від бойових дій чи обстрілів - Програми комплексного відновлення території. Нами доведено важливість детального вивчення географічної складовою при розробці даних документів. В тому числі й впровадження до робочого термінологічного обороту поняття «географічного капіталу», як уніфікованого щодо економічного розвитку території відображення важливості усього комплексу переваг географічного та геостратегічного положення, перспектив використання природно-ресурсного потенціалу, тощо.

Проведені нами доведення мають ще й управлінське значення, адже показують важливість наявних на сучасному ринку праці фахівців із регіонального розвитку і просторового планування саме і географічними знаннями та професійними компетентностями. В тому числі акцентуємо увагу на необхідність використання в управлінні та плануванні громадами ГІС.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Барський, Ю. М., & Романчук, К. І.** (2017). Категорія «природно-ресурсний потенціал» території у концепції сталого розвитку. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Географічні науки»*, (6), 94-100. [Barskyi, Yu. M., & Romanchuk, K. I. (2017). Kategoria «pryrodo-resursnyi potentsial» terytorii u kontseptsii staloho rozvytku. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriiia «Heohrafichni nauky»*, (6), 94-100.]

О.Сичук, А. Буяновський

Географічні передумови просторового планування територій громад в умовах реформ та воєнного стану в Україні (на прикладі Одеської області).

2. **Буяновська, Л., & Яворська, В.** (2024). Система розселення в Одеському регіоні в умовах нового адміністративного устрою. *Науковий вісник Чернівецького університету: Географія*, (849), 184-197. [Buianovska, L., & Yavorska, V. (2024). Systema rozselennia v Odeskomu rehioni v umovakh novoho administratyvnoho ustroiu. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu: Neohrafiia*, (849), 184-197.]
3. **Вишневецький, Д.** (2021). Розвиток систем містобудування: сутність та особливості. *Містобудування та територіальне планування*, (78), 81–90. [Vyshnevskiy, D. (2021). Rozvytok system mistobuduvannia: sutnist ta osoblyvosti. *Mistobuduvannia ta terytorialne planuvannia*, (78), 81–90.]
4. **Гунько, Л. А., & Кулачек, І. С.** (2020). Просторове планування, як інструмент Сталого розвитку ОТГ. *Управління та раціональне використання земельних ресурсів в новостворених територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення*, 155. [Hunko, L. A., & Kulachek, I. S. (2020). Prostorove planuvannia, yak instrument Staloho rozvytku OTH. *Upravlinnia ta ratsionalne vykorystannia zemelnykh resursiv v novostvorenykh terytorialnykh hromadakh: problemy ta shliakhy yikh vyrishennia*, 155]
5. **Дорош, А. Й.** (2016). Нові підходи до територіального планування в Україні з врахуванням децентралізаційних процесів та досвіду Австрії. *Землеустрій, кадастр і моніторинг земель*, (3), 78-85. [Dorosh, A. Y. (2016). Novi pidkhody do terytorialnoho planuvannia v Ukraini z vrakhuvanniam detsentralizatsiinykh protsesiv ta dosvidu Avstrii. *Zemleustrii, kadastr i monitorynh zemel*, (3), 78-85.]
6. **Заблотовська, Н., Станковська, Ю., & Бабушчак, О.** (2023). Дослідження особливостей соціально-просторових зв'язків у системі розселення Чернівецької області. *Науковий вісник Чернівецького університету: Географія*, (845), 23-40. [Zablotovska, N., Stankovska, Yu., & Babushchak, O. (2023). Doslidzhennia osoblyvostei sotsialno-prostorovykh zviyazkiv u systemi rozselennia Chernivetskoï oblasti. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu: Neohrafiia*, (845), 23-40. .]
7. **Заставецька, Л. Б.** (2012). Географічні засади формування територіальних громад у агропромисловому регіоні. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Географія*, (1), 119-123. [Zastavetska, L. B. (2012). Neohrafichni zasady formuvannia terytorialnykh hromad u ahropromyslovomu rehioni. *Naukovi zapysky Ternopil'skoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Serii: Neohrafiia*, (1), 119-123.]
8. **Заставецька, Л. Б.** (2013). Сучасна геопросторова організація обласних систем розселення України. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер.: Географія*, (2), 61-68. [Zastavetska, L. B. (2013). Suchasna heoprostorova orhanizatsiia oblasnykh system rozselennia Ukrainy. *Naukovi zapysky Ternopil'skoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Ser.: Neohrafiia*, (2), 61-68.]
9. **Кавунець, А. В., & Дорох, В. В.** (2016). Особливості об'єднання територіальних громад в Україні (регіональний аспект). *Вінниця.: ТОВ «Прес Корпорейшн Лімітед»*. 66. [Kavunets, A. V., & Dorokh, V. V. (2016). Osoblyvosti obiednannia terytorialnykh hromad v Ukraini (rehionalnyi aspekt). Vinnytsia.: TOV «Pres Korporeishn Limited».
10. **Кондращенко, О.** (2024). Методичні засади інтеграції екологічних стандартів у територіальне планування регіонального розвитку. *Просторовий розвиток*, (10), 346–357. [Kondrashchenko, O. (2024). Metodychni zasady intehratsii ekolohichnykh standartiv u terytorialne planuvannia rehionalnoho rozvytku. *Prostorovyi rozvytok*, (10), 346–357]
11. **Куйбіда, В. С., Негода, В. А., & Толкованов, В. В.** (2009). Регіональний розвиток та просторове планування територій: досвід України та інших держав-членів Ради Європи. *К.: Крамар*. [Kuibida, V. S., Nehoda, V. A., & Tolkovanov, V. V. (2009). Rehionalnyi rozvytok ta prostorove planuvannia terytorii: dosvid Ukrainy ta inshykh derzhav-chleniv Rady Yevropy. K.: Kramar]
12. **Лажнік, В. Й., & Пугач, С. О.** (2024). Аналіз географічних параметрів територіальних громад Волинської області в контексті просторового планування. *Географічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*, (3 (3)). [Lazhnik, V. Y., & Puhach, S. O. (2024). Analiz neohrafichnykh parametriv terytorialnykh hromad Volynskoi oblasti v konteksti prostorovoho planuvannia. *Neohrafichnyi chasopys Volynskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky*, (3 (3)).]
13. **Малишівський, Т. В., & Стефінін, В. В.** (2022). Адаптація концепції «5 капіталів» щодо аналізу ресурсного потенціалу на рівні громад. 74-82 [Malyshevskiy, T. V., & Stefinin, V. V. (2022). Adaptatsiia kontseptsii «5 kapitaliv» shchodo analizu resursnoho potentsialu na rivni hromad. 74-82]
14. **Манаєнко, І., & Голюк, В.** (2024). Планування просторового розвитку регіону: складові та оцінка. *Економіка та суспільство*, (64). [Manaienko, I., & Holiuk, V. (2024). Planuvannia prostorovoho rozvytku rehionu: skladovi ta otsinka. *Ekonomika ta suspilstvo*, (64).]

О.Сичук, А. Буяновський

Географічні передумови просторового планування територій громад в умовах реформ та воєнного стану в Україні (на прикладі Одеської області).

15. **Маруняк Є.О.** Територіальне (просторове) планування: зміст, еволюція та основні сучасні напрями. *Український географічний журнал* – 2014, № 2. С. 22–31. [Maruniak Ye.O. Terytorialne (prostorove) planuvannia: zmist, evoliutsiia ta osnovni suchasni napriamy. *Ukrainskyi heohrafichnyi zhurnal* – 2014, № 2. S. 22–31.]
16. Методичні рекомендації щодо формування і реалізації прогнозних та програмних документів соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади» *затверджених наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України №75 від 30.03.2016.* [Metodychni rekomendatsii shchodo formuvannia i realizatsii prohnnozykh ta prohramnykh dokumentiv sotsialno-ekonomichnoho rozvytku obiednanoi terytorialnoi hromady» zatverdzhenykh nakazom Ministerstva rehionalnoho rozvytku, budivnytstva ta zhytlovo-komunalnoho hospodarstva Ukrainy №75 vid 30.03.2016]
17. **Руденко, Л. Г., Маруняк, Є. О., & Черваньов, І. Г.** (2018). Come On! Географія: актуалізація на тлі світових трендів. *Український географічний журнал*, (2), 17-25. [Rudenko, L. H., Maruniak, Ye. O., & Chervanov, I. H. (2018). Come On! Heohrafiia: aktualizatsiia na tli svitovykh trendiv. *Ukrainskyi heohrafichnyi zhurnal*, (2), 17-25.]
18. **Салій, М.** (2023). Кременецька районна система розселення та особливості її трансформації в умовах децентралізації. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: географія*, 54(1), 95-108. [Salii, M. (2023). Kremenetska raionna systema rozselennia ta osoblyvosti yii transformatsii v umovakh detsentralizatsii. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Serii: heohrafiia*, 54(1), 95-108.]
19. **Салій, М.** (2024). Сучасні трансформаційні процеси Тернопільської районної системи розселення. *Науковий вісник Чернівецького університету: Географія*, (847), 169-180. [Salii, M. (2024). Suchasni transformatsiini protsesy Ternopilskoi raionnoi systemy rozselennia. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu: Heohrafiia*, (847), 169-180.]
20. **Ступень, Р., & Ступень, О.** (2022). Просторове планування при розробці комплексного плану територій ОТГ: Сучасні тенденції розвитку геодезії, землеустрою та природокористування: *збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 15-16 червня 2022 р.). ОДАУ, Факультет геодезії, землеустрою та агроінженерії. Одеса*, 52-55. [Stupen, R., & Stupen, O. (2022). Prostorove planuvannia pry rozrobtsi kompleksnoho planu terytorii OTH: Suchasni tendentsii rozvytku heodezii, zemleustroi ta pryrodokorystuvannia: *zbirnyk materialiv Mizhnarodnoi nauково-praktychnoi konferentsii (m. Odesa, 15-16 chervnia 2022 r.). ODAU, Fakultet heodezii, zemleustroi ta ahroinzhenerii. Odesa*, 52-55.]
21. **Хрустовський, С., & Слободянюк, Ю.** (2022). Просторове планування розвитку територій громад під час та після війни: правові аспекти. *Теоретичні та прикладні питання державотворення*, (27), 128-134. [Khrustovskyi, S., & Slobodianiuk, Yu. (2022). Prostorove planuvannia rozvytku terytorii hromad pid chas ta pislia viiny: pravovi aspekty. *Teoretychni ta prykladni pytannia derzhavotvorennia*, (27), 128-134.]
22. **Чикало І. В.** (2018) Управління ресурсним потенціалом об'єднаних територіальних громад на засадах стратегічного підходу. *Причорноморські економічні студії*. 36(1),93-98. [Chykalo I. V.(2018) Upravlinnia resursnym potentsialom obiednanykh terytorialnykh hromad na zasadakh stratehichnoho pidkhodu. *Prychornomorski ekonomichni studii*. 36(1),93-98]
23. **Шинкаренко, С. Л. ., & Ніколаєва, М. І.** (2023). Особливості планування територій та систем розселення: від минулого до сучасного. *Вісник Одеського національного університету. Географічні та геологічні науки*, 27(2(41), 147–155. [Shynkarenko, S. L. ., & Nikolaieva, M. I. (2023). Osoblyvosti planuvannia terytorii ta system rozselennia: vid mynuloho do suchasnoho. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Heohrafichni ta heolohichni nauky*, 27(2(41), 147–155]
24. **Яремчук, Н.Г.** (2017). Розвиток екологічних засад у територіальному плануванні. *Вісник Львівського університету. Серія: Географія*, 10, 42-50. [Iaremchuk, N.H. (2017). Rozvytok ekolohichnykh zasad u terytorialnomu planuvanni. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii: Heohrafiia*, 10, 42-50]

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРИ

25. Стратегія розвитку Одеської області 2021-2027р [Stratehiia rozvytku Odeskoi oblasti 2021-2027r] [Джерело](#)
26. Аналіз соціально-економічного становища Одеської області 2023 [Analiz sotsialno-ekonomichnoho stanovyshcha Odeskoi oblasti 2023] [Джерело](#)
27. Офіційний сайт Одеської ОВА 2025 [Ofitsiinyi sait Odeskoi OVA] [Джерело](#)

О.Сичук, А. Буяновський

Географічні передумови просторового планування територій громад в умовах реформ та воєнного стану в Україні (на прикладі Одеської області).

28. Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України №75 від 30.03.2016 [Nakaz Ministerstva rehionalnoho rozvytku, budivnytstva ta zhytlovo-komunalnoho hospodarstva Ukrainy №75 vid 30.03.2016] [Джерело](#)
29. Наказ Міністерства розвитку громад та територій №265 від 21.12.2022 [Nakaz Ministerstva rozvytku hromad ta terytorii №265 vid 21.12.2022] [Джерело](#)

Oleksii Sychuk, Andrii Buyanovskyi

Odesa I.I.Mechnykov National University

Geographical prerequisites for spatial planning of community territories in the context of reforms and martial law in Ukraine (using the example of the Odessa region).

Keywords: territorial community, spatial planning, geographical location, natural resource potential, decentralization, regional development, strategic planning, Sustainable development, GIS.

Abstract: the article, based on the study of the content of strategic documents characterizing the activities and development of communities (Strategy for the Development of Territories, Comprehensive Plan for Spatial Development), reveals the role and significance of geographical conditions. After all, geographical prerequisites are not just a point in the description of the territory, they become an active tool. Moreover, in conditions of martial law, their role becomes not only a determinant in development, but also a limiting, security factor in the development of sustainable and real spatial plans. Using the example of the Odessa region, we have proven how important a block of geographical characteristics of the territory is in spatial development. We have proven the importance of a detailed study of the geographical component in the development of these documents. Including the introduction into the working terminology of the concept of "geographic capital" as a generalizing, unified reflection of the importance of the entire complex of advantages of the geographical and geostrategic position, the prospects for using natural resource potential, etc. The evidence we have provided also has managerial significance, as it shows the importance of specialists in regional development and spatial planning in the modern labor market, namely, geographical knowledge and professional competencies. Including, we emphasize the need to use GIS in community management and planning.

О.Сичук, А. Буяновський

Географічні передумови просторового планування територій громад в умовах реформ та воєнного стану в Україні (на прикладі Одеської області).